

Profesjonell
personlig
privat

Blander vi kortene?

AV SNEFRID MØLLERSEN

Privat, personlig og profesjonell. Blander vi kortene? Er vår profesjonalitet best tjent med at vi trekker klare grenser mellom den profesjonelle og den private delen av livet? Eller kan det være slik at for strikse grenseoppganger hemmer det å kunne gjøre en god jobb? Bør de profesjonelle brillene våre ligge igjen på kontoret når vi går fra jobb, slik at vi kan møte menneskene uten å måtte ta hensyn til forventninger og krav som tilligger yrkesrollen vår? Kan vi, når vi bor i små samfunn, forvente at menneskene omkring oss vil klare å skille mellom privatpersonen og den profesjonelle personen? Klarer vi å fungere i to roller samtidig, på en god måte? Kanskje er det enda vanskeligere å svitsje mellom to roller i samfunn som er så små at de private sosiale arenaer og relasjoner uvergelig overlapper de profesjonelle arenaer og relasjoner?

Temaet «privat, personlig og profesjonell» signaliserer sammenheng, dilemmaer og motsetninger. Temaet berører egne forpliktelser, behov og ønsker, både som privatperson og som fagperson. Temaet berører klienters/pasienters behov og ønsker. Og temaet berører nærmiljøets, venners og families behov og forventninger.

Det kan være vanskelig å se hvor grensene går mellom det profesjonelle, det private og det personlige, for eksempel mellom profesjonell og personlig omsorg, eller mellom privat og profesjonell kontakt og tillit. Det kan være vanskelig å ha klart for seg når sammenblanding av det personlige og det profesjonelle skjer etter eget behov eller om man følger en oppfordring fra andre. Er det for eksempel en selv som har behov for å snakke om hvor travelt man har det, eller er det viktig informasjon for klienten/pasienten? Vi kan la oss lede av «magefølelsen» og håpe at motivene er redelige. Vi kan lage en oppskrift som kjennes faglig og etisk komfortabel ut, og la den styre oss. Eller vi kan godta at dette er komplekst, og at det er viktig å tenke gjennom det vi gjør i overgangene mellom det private, det personlige og det profesjonelle.

Snefrid Møllersen

spesialist i klinisk psykologi.
Jobbet som psykolog i Finnmark
siden 1976.
Ansatt på Psykiatrisk poliklinikk
i Kirkenes, DPS for Øst-Finnmark.

Jeg startet min tilpasning til yrkeslivet for lenge siden som anleggskokk, miljøarbeider, vasker, kontorhjelpe, trafikk-teller og litt til. Jeg gjorde jobben jeg var betalt for, skiftet tøy og gikk hjem og levde livet for de pengene jeg hadde tjent. Hva jeg gjorde og var privat, hadde liten betydning for arbeidet mitt. Det jeg jobbet med influerte lite på privatlivet mitt. Jeg hadde to forskjellige roller, og de forstyrret ikke hverandre. Jobb og privatliv var to forskjellige verdener.

En dag ble jeg psykolog. Utkant-psykolog. Og noe ble annerledes. Selv om jeg lukket kontordøra og gikk fra jobb, fortsatte folk å betrakte meg som «psykologen». Selv om jeg satt i psykolog-hamen på jobb, var det mange som snakket til den private Snefrid. Jeg merket at jeg justerte meg etter psykolog-rollen på fritida, og jeg merket at jeg snakket med klienter ut fra våre relasjoner i ikke-jobb-sammenhenger. Det var naturlig. Rett som det var kjentes det helt feil. Jeg snakket med gamle erfarne kollegaer sørpå. De rådet meg til å ikke blande rollene. Holde privat avstand til klientene, og finne min omgangskrets utenfor klientenes sosiale nettverk. Det ville bli en svært liten omgangskrets. Det ville dessuten påvirke yrkesrollen min. I et samfunn der «alle vet alt om alle», stiller man seg selv utenfor hvis man markerer distanse til de sosiale nettverkene. Man mister viktig lokalkunnskap om samfunnslivet, om kulturen og de forholdene menneskene lever under, – kunnskap som har betydning for hvordan man behersker jobben. Dessuten hindrer man folk i å benytte den vanlige fremgangsmåten

lokalsamfunnet har når de skal finne ut av hvem psykologen er, og hva psykologen kan brukes til.

Profesjonalitet er knyttet til det som er faglig riktig og hensiktsmessig. Det er en kompetanse i å kunne la sin opptreden, – sine handlinger og ord, sine utspille og reaksjoner – bli styrt av faglig hensiktsmessige vurderinger og målsettinger. Altså i motsetning til å bli styrt av personlige holdninger, følelser og ønsker, eller å bli forført av andres interesser.

Personlig nærhet til klient/pasient kan lett virke forstyrrende på en profesjonell behandler-relasjon. Det kan føre til dilemmaer mellom ønsket om å være venn og bli likt og nødvendigheten av å følge profesjonelle rutiner og ta faglig funderte avgjørelser. Det kan føre til overidentifisering med klientens/pasientens situasjon og forkludre objektive faglige vurderinger og rasjonell bruk av behandlingsmetoder. Det kan også forstyrre private relasjoner, fordi den informasjonen man får om klienten/pasienten fort går langt utover hva man vanligvis vet om sine venner og bekjente. Som profesjonell behandler kan man kanskje ta av og på den private og profesjonelle hatten, alt etter om situasjonen er jobb eller fritid. Men klienten/pasienten har ikke det samme forhold til hattene, og har ingen klare kriterier for å sortere psykologen og privatpersonen fra hverandre.

I mange sammenhenger kan de fungere fint, men det kan også skape utrygghet i en del situasjoner.

Det psykologiske hovedverktøyet er samtalemetoder og samspillprosesser. En viktig forutsetning for behandlingsprosessen er kontakt og tillit (terapeutisk allianse). Terapeutens personlighet og holdninger skinner gjennom i hvordan man utøver sin profesjon. Det er profesjonelt nyttig å ta hensyn til, integrere og utnytte ens personlige egenskaper i den måten man håndterer de psykologiske verktøyene på. Samtidig må den personlige stilen tilpasses verktøyene, og tilpasses klientenes/pasientenes behov.

Det psykologiske behandlingsverktøy kan sammenliknes med en strukturert og målrettet utgave av elementer i den gode, alminnelige samtalen omkring et problem. Overfladisk sett er jobben å prate med folk, spørre, svare, lytte, observere, kommentere, foreslå, rådgi osv. Dvs på flere måter likner det en samtale med en nær venn. For begge parter. Rammene rundt samtalen: de fysiske betingelsene, avmålt tid, betaling, rollefordelingen mellom den som yter hjelp og den som får hjelp, markerer at behandlingsrelasjonen er avgrenset og av profesjonell karakter. Innenfor disse rammene er kontakten, det private tema, og samtalsens personlige preg et nødvendig bidrag til det faglige formål med behandlinga.

Når rammene brytes, er det en risiko for at blandingen av det profesjonelle, private og personlige forkludrer faglighet i vurderinger og handling. Hvis man, som behandler, legger opp til fysiske betingelser og tilgjengelighet/tidsbruk som likner det tilbudet man gir sine venner, hvis man er uklar mht. hvem sitt liv, hvem sitt problem og hvem sine fortellinger som skal råde grunnen, bør man skjerpe seg og være ekstra årvåken. Da bør man tenke gjennom den faglige begrunnelsen for «avviket», og spørre seg om det tjener pasientens behov eller er for egen bekvemmelighets skyld.

Min erfaring har vært at når samtalen/konsultasjonen er tydelig ikledd en profesjonell ramme, gir det både en selv og pasienten større trygghet. Den profesjonelle rammen tillater intim psykologisk kontakt, beskytter behandlinga fra uønskede forstyrrelser fra livet utenfor terapi-rommet, og er en garantist for at det som skjer i terapien ikke slipper ut av terapi-rommet.

Uansett anstrengelser for å opptre ryddig og gjøre linjene og overgangene mellom det private og det profesjonelle tydelig, vil man alltid forbli én person med to roller. Personlige egenskaper skiftes ikke ut selv om man skifter rolle. Dette blir ekstra tydelig når man lever og jobber i små samfunn der overlappingen mellom de private og de profesjonelle arenaer er

vanlige, og der menneskene er generelt interesserte og engasjerte i hverandres liv og levnet. Det man gjør privat påvirker folks forventninger til en som fagperson, negativt, så vel som positivt. Sosiale fellesskap (naboskap, barn i samme skole, felles venner, yrkesmessig samarbeid) kan bli en barriere for å skape nødvendig profesjonelle distanse. Potensielle klienter/pasienter kan oppleve personlige og private relasjoner som en trussel mot behovet for anonymitet. Behandleren kan oppleve at den informasjonen man har fått om klienten/pasienten i den profesjonelle relasjonen, forkludrer den private relasjonen på en ubehagelig eller uforutsett måte.

I behandlerrollen er grenseoppgangene mellom å være profesjonell hjelper og å være medmenneske en utfordring. Utenfor behandlerrollen er det en utfordring å balansere privatlivet i forhold til de konsekvenser det kan få for hva andre tenker om en og forventer av en som fagperson. Man er aldri helt privat, og aldri helt profesjonell. Kunsten er kanskje å finne de gode blandingsforholdene, og allikevel ikke bli skuffet når man merker at det innimellom allikevel blir konflikter mellom det private, personlige og profesjonelle.

Evt. spørsmål og kommentarer kan rettes til:
snefrid.mollersen@helse-finnmark.no

